

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1930 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

A. Pensioner eller understöd att utgå från allmänna indragningsstaten.

I. Ang. utrikesdepartementet.

1:o.

I en till riksdagen avlåten, den 21 februari 1930 dagtecknad proposition nr 136, som innehåller förslag i tre med nummer 9—11 betecknade punkter, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag, under punkten 10¹ föreslagit riksdagen medgiva, att framlidne pressombudets vid beskickningen i Paris E. V. Sjöstedt efterlevande änka *Léonie Emilie Pauline Sjöstedt, född Bernardini*, må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,200 kronor, räknat från och med den 1 mars 1929.

*Ang.
pension åt
framlidne
pressombudet
E. V. Sjö-
stedts änka
L. E. P. Sjö-
stedt, född
Bernardini.*

Av till ärendet hörande handlingar inhämtas bland annat följande.

Sjöstedt, som var född den 19 februari 1866 och avled den 25 februari 1929, hade allt sedan år 1905 regelbundet anlitats av beskickningen såsom

¹ Beträffande punkterna 9 och 11 av prop. nr 136, se utlåtande nr 30, punkterna 25 och 26.

mellanhand vid dess förbindelser med den franska pressen och sedan år 1920 varit officiellt anställd vid beskickningen såsom pressombud.

Rörande Sjöstedts verksamhet vid beskickningen har sändebudet i Paris framhållit, att han genom sin långvariga vistelse i Frankrike och sina därunder knutna intima förbindelser med franska pressmän och inflytelserika personer i allmänhet, särskilt inom det politiska området, varit i tillfälle att göra beskickningen betydande tjänster, samt att hans insatser därvidlag, särskilt under världskriget, varit värdefulla och till gagn för vårt land.

För sin verksamhet uppbar Sjöstedt arvode av statsmedel, som för åren 1909 och 1910 beräknades efter 6,500 kronor för år samt under åren 1911 till och med 1918 utgick med 8,650 kronor, vartill under åren 1919—1920 tillkom dyrtidstillägg med omkring 3,000 kronor för år. Från och med år 1921 höjdes arvodet till 14,000 kronor för år, därav 9,000 kronor ansågs utgöra grundarvode och 5,000 kronor ett mot ortstillägg svarande tilläggsarvode, varemot dyrtidstillägg ej utgick.

Enligt vad beskickningen i Paris meddelat, befinner sig änkefru Sjöstedt, som är född i Paris den 11 juli 1861 och i sitt med Sjöstedt den 23 december 1892 ingångna äktenskap äger en son och två döttrar, i knappa ekonomiska omständigheter. Det har utretts, att behållningen i boet utgjort 365 kronor 20 öre. Däremot hava änkan och döttrarna utbetommit livförsäkringsbelopp med 25,000 kronor för den förra och enahanda belopp för döttrarna gemensamt. Änkefru Sjöstedt torde, såsom hon själv i skrivelse framhållit, bliva nödsakad att med det henne tillkommande belopp bestrida ännu icke fastställda utgifter till täckande av läkare-, begravnings- och andra i samband med dödsfallet uppkomna kostnader ävensom skatter m. m. Annan förmögenhet än den, som återstår av nämnda tillgångar, sedan ifrågakvarande kostnader och skatter guldits, förefinnes icke. Fru Sjöstedt, som uppnått en ålder av 68 år, torde ej längre själv kunna bidra till sitt uppehälle, och bidrag därtill från barnens sida kan, enligt vad som uttrönts, i varje fall för närvarande ej påräknas.

Under åberopande av 1922 års riksdags beslut om beviljande av pension åt pressombudet i London H. F. Vallentins änka till belopp av 1,200 kronor har *statskontoret* tillstyrkt utverkande av pension åt änkan Sjöstedt med samma belopp.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

II. Ang. försvarsdepartementet.

2:o.

I en till riksdagen avlåten, den 21 februari 1930 dagteknad proposition nr 125 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, under punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att underlöjtnanten i Norrlands dragonregementes reserv Carl Oscar Claes Crafoords änka *Alice Ingeborg Crafoord, född Holm*, må från och med den 1 juli 1929, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, utöver henne författningsenligt tillkommande livränta, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 456 kronor.

Ang.
pension åt
änkan
*Alice Ingeborg
Crafoord,
född Holm.*

Hos Kungl. Maj:t har Crafoords änka anhållit att komma i åtnjutande av pension och såsom skäl härför anfört, att hennes make avlidit till följd av olycksfall under flygtjänstgöring den 27 juni 1929.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att änkan Crafoord är född den 14 juli 1907; att bouppteckningen efter underlöjtnant Crafoord utvisat en behållning av 5,967 kronor 70 öre; samt att riksförsäkringsanstalten tillerkänt änkan Crafoord, förutom begravningshjälp med 300 kronor, en livränta av 750 kronor för år räknat, att utgå från och med den 28 juni 1929, så länge hon lever ogift.

I ärendet hörda myndigheter — *flygstyrelsen* och *statskontoret* — hava tillstyrkt, att änkan Crafoord må beviljas en tilläggspension å 456 kronor, i syfte att änkans årliga ersättning för mannens genom flygolycka förorsakade död skulle, inberäknat henne tillkommande livränta, uppgå till ungefär 1,200 kronor, eller samma tilläggspension, som under i stort sett jämförliga förhållanden av 1928 års riksdag tillerkändes änkan efter fänriken i flottans reserv E. Ljungström.

Beträffande utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran, varför utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

3:o.

Ang.
ärligt
understöd
åt löjtnanten
P. E. Eng-
ströms änka
och minder-
årige son.

I punkten 2 av samma proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att löjtnanten vid Södermanlands regemente Per Einar Engströms änka *Sigrid Margareta Elisabet Engström, född Raab*, och makarnas minderårige son *Per Fredrik* må, räknat från och med den 1 augusti 1929, från allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd till sådana belopp, att desamma, jämte dem tillkommande pensioner från arméns nya änke- och pupillkassa, utgöra för änkan 1,500 kronor och för sonen 300 kronor, att utgå för änkan så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd och för sonen till och med det kalenderår, varunder han fyller 18 år.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att änkan Engström är född den 12 januari 1892; att makarna Engströms son Per Fredrik är född den 12 juli 1923; att löjtnant Engström under övningar den 29 maj 1929 erhöll en hudavskrapning å vänstra fotens lilltå, vilken skada sedermera infekterades och gav upphov till ros och varfeber med dödlig utgång; att Engström avled den 8 juli 1929; att enligt ett av vederbörande regementsläkare den 7 oktober 1929 utfärdat intyg, som bestyrkts av regementschefen, den skada, som ledde till Engströms död, förorsakats av den militära tjänstgöringen; att änkan Engström åtnjuter från arméns nya änke- och pupillkassa en änkepension av 400 kronor ävensom i pupilltillägg för den omyndige sonen ett belopp av 100 kronor; samt att bouppteckningen utvisat en brist av 8,491 kronor 11 öre men att änkan äger enskild förmögenhet, vars avkastning uppgår till omkring 2,500 kronor om året.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Riksdagen har visserligen stundom beviljat änkor och barn efter genom olyckshändelse under tjänstutövning omkommen personal tilläggspensioner utöver dem från vederbörande änke- och pupillkassa tillkommande pensionsförmåner. Bortsett från beslut, som föranletts av olycksfall under flygtjänstgöring, har emellertid detta skett endast i enstaka undantagsfall. Enligt utskottets mening bör stor försiktighet iakttagas vid beviljandet av tilläggspensioner till efterlevande och i regel tillskott till författningsenligt utgående pensionsförmåner beredas endast i sådana fall, där verkligt behov av understöd kan anses vara för handen. Så synes, såvitt framgår av utredningen i ärendet, här knappast vara förhållandet. Icke heller synas i övrigt i nu förevarande fall föreligga tillräckliga skäl för beredande av understöd utöver redan utgående pensionsförmåner. I avseende å den i ärendet förebragta utredningen vill utskottet slutligen fästa uppmärksamheten därpå, att frågan om ersättning till löjtnant Engströms efterlevande icke varit föremål för prövning och beslut av riksförsäkringsanstalten.

Med hänsyn till vad här anförts nödgas utskottet — som befarar, att ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag skulle kunna medföra konsekvenser av icke önskvärd art — avstyrka bifall till förslaget.

Utskottet hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må vinna riksdagens bifall.

4:o.

Under punkten 3 av förevarande proposition nr 125 har Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen medgiva, att avlidne värnpliktige Åke Lindbloms *farmoder*, änkan *Johanna Lindblom* må från och med den 1 juli 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor, dock utan rätt att därå åtnjuta dyrtidstillägg.

*Ang.
årligt
understöd
åt avlidne
värnpliktige
Å. Lindbloms
farmoder.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att värnpliktige Lindblom under fullgörande av sin värnpliktstjänstgöring vid flottan ådragit sig epidemisk hjärnhinneinflammation, i vilken sjukdom han avled den 21 juni 1929; att han haft fast anställning vid sulfittfabriken i Vansäter och därifrån under åtta månader år 1928 uppburit en avlöning av 1,767 kronor; att han bott hos sin farmoder, änkan Johanna Lindblom, och under flera år varit hennes ekonomiska stöd; att änkan Lindblom är född år 1856; att hon från Bergvik och Ala Nya aktiebolag uppbär pension efter sin avlidne man med fem kronor i månaden samt åtnjuter förmånen av fri bostad, vedbrand och lyse; att hon är svag till hälsan och saknar förmåga att bereda sig någon inkomst; att hon har en son och en dotter; att hennes son, värnpliktige Lindbloms fader, har stor familj att försörja och icke kan bidra till sin moders uppehälle; samt att änkan Lindbloms dotter, som är 29 år gammal och ogift samt bor hos sin moder, har en obetydlig inkomst av tillfälliga hjälparbeten.

Enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utgår, om värnpliktig avlider i sjukdom, som ådragits under militärtjänstgöring, till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder, eller om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna leva, till båda gemensamt, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende, livränta å ett årligt belopp, motsvarande värdet av det underhåll, de av den avlidne åtnjtit, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst.

Under åberopande av att den avlidne värnpliktige Lindblom syntes hava ådragit sig sin sjukdom under militärtjänstgöring samt att hans farmoder för sitt uppehälle varit väsentligen beroende av den avlidnes arbete, har *marinförvaltningen* uttalat den uppfattningen, att samma skäl, som låge

till grund för den adoptivmoder medgivna ersättningsrätten, borde föranleda ersättning åt värnpliktige Lindbloms farmoder.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Även utskottet anser det vara billigt, att värnpliktige Lindbloms farmoder, vilken synes hava varit väsentligen beroende av den hjälp den avlidne sonsonen kunnat lämna henne, beredes något understöd av statsmedel. Mot vad Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagit, har utskottet icke haft något att erinra. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

5:o.

*Ang.
ärligt under-
stöd åt flagg-
korpralen
H. Fricks
änka och min-
deråriga barn.*

I en inom andra kammaren av herr *Källman* väckt motion nr 246 hemställes, »att avlidne flaggkorpralen vid Vaxholms kustartilleriregemente *Harald Fricks* änka *Hildur Frick* samt makarnas barn *Anne-Marie Sofia* och *Lars Harald* må från och med den 1 februari 1929 från allmänna in-
dragningsstaten uppbära årliga understöd med belopp, som skulle hava tillkommit dem, därest förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, varit i förevarande fall tillämplig».

Till stöd för yrkandet anföres i motionen följande:

»Fredagen den 11 januari 1929 omkom flaggkorpralen vid Vaxholms kustartilleriregemente *Harald Frick* genom olyckshändelse vid tjänstgöring å Hägernäs flygstation. Efter anmälan av vederbörande kårchef till riksförsäkringsanstalten om olyckshändelsen meddelade anstalten genom skrivelse den 12 februari 1929, att den icke funnit *Fricks* förolyckande hava inträffat under sådana omständigheter, att ersättning kunde utgå jämlikt förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Över riksförsäkringsanstaltens beslut anförde *Fricks* änka besvär hos försäkringsrådet, som genom utslag den 21 juni 1929 förklarade sig ej finna skäl göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut.

Harald Frick, född den 28 oktober 1898, var flaggkorpral vid Vaxholms kustartilleriregementes 6:te kompani med tjänstgöring vid Vaxholms fästning. Han var vid olyckstillfället och en tid förut för utbildning till flygare tillfälligt kommenderad till tjänstgöring vid Hägernäs flygstation, och han hade en kort tid före förolyckandet erhållit flygcertifikat. *Fricks* rätta förläggningssort, även under kommenderingen till Hägernäs, var 6:te kompaniet vid K. A. I., varifrån, enligt kommenderingsordern, hans avlöning, utrustning m. m. utgingo, och i Vaxholm hade han sitt hem med hustru och barn. Under sin kommendering till flygskolan hade *Frick* rätt att bo utom förläggningssområdet. Då kommenderingen endast var av tillfällig natur — senaste kommenderingen i början av oktober 1928 avsåg ett år — och tjänstgöringen även under denna tid endast tidvis var förlagd till Hägernäs, var det uteslutet, att han och familjen

skulle bosätta sig i Hägernäs. Under den tid Frick varit kommenderad till flygvapnet, har han tjänstgjort dels i Ljungbyhed, dels i Fårösund och dels på Hägernäs. Självfallet ville Frick så ofta det var möjligt besöka sitt hem i Vaxholm och reste då med tåg till Stockholm och därifrån med båt till Vaxholm. När kylan kom och fjärdarna belades med is, kunde han åka skridsko till Vaxholm, varigenom han undslapp den långa, kostbara och besvärliga resan över Stockholm. Sista gången han före förolyckandet var hemma, var natten mellan den 8 och 9 januari. Den 9 på morgonen återvände han över fjärdarna till Hägernäs, och isen var då stark och utan råkar eller öppet vatten. Den 11 januari hade Frick erhållit permission från övningarnas slut klockan 16.45 för att vistas i hemmet i Vaxholm till måndagen den 14 januari. Under sista övnings-timmen klockan 15.45 till 16.45 var idrott, vilken dagen i fråga utgjordes av skridskoåkning. Efter vad som framgått vid hållet förhör hade han ungefär klockan 16 begivit sig på den skridskotur till Vaxholm, under vilken han förolyckades. Hade Frick icke kommenderats till Hägernäs, hade förolyckandet icke inträffat. Det var hans kärlek till familjen, som drev honom att så ofta tjänsten och de ekonomiska förhållandena det medgävo besöka hemmet. En flaggkorprals avlöning är icke större än att, om han är gift och har två barn att försörja, den största sparsamhet måste iakttagas. Att han under sådana omständigheter av ekonomiska skäl företog sig att denna dag, som förut skett, taga vägen över fjärdarna i stället för den längre och kostbara vägen över Stockholm, kan icke läggas honom till last.

Vid prövning av denna fråga måste särskild vikt tillerkännas följande omständigheter:

att Fricks tjänstgöringsort var Vaxholm,

att han för utbildning till särskild tjänst inom vapnet var tillfälligt kommenderad till Hägernäs flygstation,

att han såväl före som under kommenderingen ägde rätt att bo utom förlägningsområdet,

att han hade familj och var bosatt före och under kommenderingen i Vaxholm,

att kommenderingen till flygstationen innebar, att han endast tidvis var stationerad vid Hägernäs,

att han under denna tillfälliga kommendering icke kunde avstå sin förut förhyrda bostad i Vaxholm och förhyra ny bostad i Hägernäs.

Den omkomne efterlämnade förutom änkan Hildur Frick, född Storm den 20 oktober 1898, två barn: Anne-Marie Sofia, född den 24 februari 1924, och Lars Harald, född den 1 december 1925. Några besparingar förutom en livförsäkring å 1,000 kronor funnos icke i boet.

Ehuruval bestämmelserna i militärsättningsförordningen sålunda av riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet icke ansetts tillämpliga i detta fall — vilket torde kunna betecknas såsom ett gränsfall — synas mig omständigheterna i ärendet vara sådana, att understöd till de efterlevande i annan ordning billigtvis böra av staten beredas. Skäligen torde dessa understöd böra bestämmas till de belopp, som skulle hava utgått, därest förordningen varit tillämplig. Därest detta anses icke kunna bifallas, böra i varje fall den avlidnes barn erhålla understöd med belopp, som må finnas skäliga.

De ifrågasatta understöden, vilka torde böra utgå från och med måna-

den näst efter dödsfallet, synes böra bestridas av allmänna indragningsstaten.»

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört riksförsäkringsanstalten och flygstyrelsen.

Flygstyrelsen har inhämtat *chefens* för 2. flygkåren yttrande i ärendet, vilket yttrande är av följande innehåll:

Såsom framgår av ett av mig i ärendet infordrat yttrande från chefen för flygkårens 1. kompani, under vilken flaggkorpralen Frick vid tiden för olycksfallet närmast tjänstgjorde, hade denne beviljat Frick permission från tiden efter övningarnas slut den 11 januari 1929 klockan 16.45. Under sista övningstimmen tiden 15.45—16.45 ingick obligatorisk idrott i övningsprogrammet. Denna idrott utövades av Frick i form av skridskoåkning. Efter medgivande av kompanichefen erhöll Frick tillstånd att lägga denna idrott så, att han under den för idrott avsedda tiden på skridsko fick bege sig till sitt hem i Vaxholm. Frick beräknades vara anländ till målet ungefär samtidigt med övningstimmens slut.

Därest den timade olyckan inträffat före klockan 16.45, skulle Frick alltså ofrånkomligt hava varit i tjänstgöring vid flygkåren. Därest åter olyckan inträffat efter nämnda tidpunkt, måste Frick anses hava åtnjutit permission och olyckan sålunda hava inträffat under Frick tilldelad permission.

Jämlikt stadgandet i § 1 av S. F. S. nr 234/1927 (militärsättningsförelörden) utgår ersättning till vid försvarsväsendet fast anställd för skada uppkommen till följd av olycksfall, som ådragits under militärtjänstgöringen. Militärtjänstgöring anses enligt samma förelörnings § 2 mom. 2 hava varit för handen under tid, då den skadade för fullgörande av tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i förelörven ordning varit stadd på marsch eller annan färd eller då den skadade i annat fall än nyss nämnts varit stadd på färd till eller från militärtjänstgöringen samt färden förelörletts av och stått i omedelbart samband med tjänstgöringen.

Innebörden av sistnämnda stadgande synes enligt den tolkning det samma fått i riksförelörningsanstaltens beslut i nu förelörande ärende vara, att ersättning icke kunnat utgå, därest olycksfallet inträffat under permission, även om detsamma inträffat under permittentens resa från tjänstgöringsplatsen till hemorten.

Sannolikt har riksförelörningsanstalten därvid utgått från att den av Frick förelöragna resan icke kunde anses direkt *förelörled* av Fricks tjänstgöring vid Hägernäs, då Frick därstädes hade fri bostad anvisad å sig (hytt ombord å logementsfartyget Göta) samt på kronans bekostnad erhöil bespisning å samma fartyg, varigenom den av Frick förelöragna resan till Vaxholm måste anses hava gällt ett tillfälligt besök därstädes. Då ett tillerkännande av ersättning i nu förelörande fall från riksförelörningsanstalten skulle inneburi ett beslut av prejudicerande natur, har riksförelörningsanstalten, sannolikt med hänsyn till att utfärdade bestämmelser härutinnan icke direkt gäve stöd å en tolkning i dylik riktning, icke ansett sig kunna bifalla den gjorda framställningen.

Emellertid synes det mig att flera skäl tala för att den väckta motiönen bifalles.

Sålunda är det enligt mitt förmenande icke till fullö konstaterat, att

icke olyckan inträffat under tjänstgöring (idrottstimmen). Vidare synas bestämmelser beträffande ersättning för skada föranledd av olycksfall under permission icke finnas utfärdade, något som i nu förevarande fall torde hava varit orsak till riksförsäkringsanstaltens beslut i ärendet. Slutligen tala rent mänskliga skäl för att efterlevande till en beställningshavare, som på ett väl vitsordat sätt under en följd av år fullgjort tjänstgöring för statens räkning och genom nedlagt arbete kunnat räkna med att i dylik tjänst framdeles erhålla försörjningsmöjligheter för sig och sin familj, beredas skälig ersättning för genom mannens bortgång sålunda förlorad försörjningsmöjlighet.

Enligt vad jag tror mig veta är frågan om flaggkorpralers pensionering för närvarande föremål för behandling. Därest dylik förmån kommer att tillerkännas flaggkorpraler, talar detta ytterligare för att Fricks efterlevande i nu förevarande fall tillerkännas en förmån motsvarande den, som skulle utgått, därest Frick varit berättigad uppbära pension.

För egen del har *flygstyrelsen* anfört, att, ehuru den omkomnes efterlevande icke befunnits kunna tillerkännas ersättning enligt den i motionen åberopade förordningen, de omständigheter, som syntes böra komma i betraktande, vore av den art, att de, enligt styrelsens förmenande, skäligen borde föranleda bifall till motionen. Skulle emellertid med hänsyn till tidigare av riksdagen fattade beslut i liknande ärenden den efterlämnade änkan icke kunna tillerkännas understöd, syntes dock barnen under deras minderårighet böra komma i åtnjutande av understöd till skäligt belopp.

Riksförsäkringsanstalten har i sitt utlåtande meddelat, att, därest förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, varit i detta fall tillämplig, livränta skulle hava utgått från och med den 12 januari 1929 till änkan med ett belopp av 750 kronor och till vardera av de båda barnen med 500 kronor. Härvid hade den avlidnes årliga arbetsförtjänst jämlikt 8 § i förordningen beräknats till 3,000 kronor, motsvarande det maximum, vartill arbetsförtjänsten må beräknas.

Statskontoret har för sin del anfört, att det med hänsyn till omständigheterna i detta fall förefölle, som om Fricks änka och barn billigtvis borde erhålla understöd med belopp, som skulle hava tillkommit dem, därest militärsättningsförordningen varit i förevarande fall tillämplig. Såsom riksförsäkringsanstalten framhållit skulle detta innebära, att änkan skulle erhålla 750 kronor från och med den 12 januari 1929, så länge hon levde ogift, samt vardera barnet 500 kronor från samma tidpunkt till dess det uppnått 16 års ålder; varvid givetvis inga sådana tilläggsförmåner, som plägade tillkomma pensionärer, skulle utgå. Befunnes emellertid de sålunda angivna beloppen vara för höga i detta fall, där någon rätt till sådan olycksfallsersättning icke föreläge, ville det dock synas statskontoret billigt, att Fricks efterlämnade familj icke lämnades alldeles utan någon hjälp. En pension åt änkan till belopp av förslagsvis 444 kronor skulle kunna ifrågasättas jämte ett uppfostrings-

bidrag av 120 kronor för vartdera barnet att åtnjutas intill utgången av det kalenderår, under vilket det uppnådde 18 års ålder.

Utskottet.

I likhet med statskontoret anser utskottet omständigheterna i förevarande fall vara sådana, att Fricks efterlämnade änka och minderåriga barn av billighetsskäl böra tillerkännas understöd av statsmedel. Med hänsyn till att förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, prövats icke vara i detta fall tillämplig, synas dessa understöd böra fastställas till lägre belopp än som skulle kunnat utgå enligt nämnda förordning. De understödsbelopp, som i sådant avseende ifrågasatts av statskontoret, nämligen 444 kronor för änkan och 120 kronor för vartdera barnet, synas utskottet vara väl avvägda. Understöden, å vilka dyrtidstillägg bör beräknas enligt gällande grunder, torde böra utgå från och med den 1 januari 1930.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 246, må medgiva, att avlidne flaggkorpralen Harald Fricks änka Hildur Sofia Frick, född Storm, och makarnas två minderåriga barn Ann-Marie Sofia och Lars Harald må, räknat från och med den 1 januari 1930, å allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med 444 kronor, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt vartdera av barnen med 120 kronor intill utgången av det kalenderår, varunder det uppnått 18 års ålder.

6:o.

*Ang.
årligt under-
stöd åt in-
delte furiren
J. B. Jarls
änka.*

I en inom andra kammaren väckt motion nr 336 har herr *Andersson* i Stockholm hemställt, »att riksdagen må till *Maria Lisa Jarl*, änka efter indelte furiren J. B. Jarl, bevilja ett årligt understöd av 380 kronor att utgå från och med januari 1930».

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Johan Bernhard Jarl, som var född den 21 juni 1879, varit i tjänst vid kungl. livregementets grenadjärer från och med den 2 december 1896 till sin död den 5 april 1920; samt att hans efterlämnade änka *Maria Lisa Jarl*, född *Bergström* den 10 juli 1872 och alltså nu 57 år gammal, är medellös.

Utskottet.

Utskottet veterligt har riksdagen hittills icke medgivit understöd åt efterlevande efter indelt eller f. d. indelt manskap, vilket manskap icke är att anse såsom statstjänare i egentlig mening. Vid sådant förhållande och då några

skäl av beskaffenhet att i detta fall böra föranleda ett frångående av denna praxis icke blivit förebragta, finner sig utskottet böra avstyrka bifall till nu förevarande motion.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion II: 336 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

III. Ang. socialdepartementet.

7:o.

I en till riksdagen avlåten, den 21 februari 1930 dagtecknad proposition nr 148, som innehåller förslag i två med nummer 6 och 7 betecknade punkter, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, i punkten 6 föreslagit riksdagen medgiva, att *Maria Gullberg, född Danielsson*, änka efter fattigvårds- och barnavårdskonsulenten i nionde distriktet Alfred Teodor Emanuel Gullberg, må, räknat från och med den 1 mars 1929, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbara en årlig pension av 900 kronor.

*Ang.
pension åt
fattigvårds-
och barna-
vårdskonsu-
lenten A. T. E.
Gullbergs
änka.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Gullberg, som var född den 11 december 1878, förordnades den 30 juli 1921 att tills vidare vara fattigvårdskonsulent i nionde distriktet. Jämlikt stadgandet i 20 § 2 stycket av lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård innehade Gullberg från och med lagens ikraftträdande den 1 januari 1926 jämväl befattningen som barnavårdskonsulent inom nämnda distrikt. Gullberg avled den 12 februari 1929, efterlämnande änkan, som är född den 23 juni 1872. Vid sin död åtnjöt Gullberg följande löneförmåner, nämligen lön 3,000 kronor med avdrag av 150 kronor, motsvarande avgift för egen pensionering, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, ortstillägg 500 kronor och ålderstillägg 500 kronor eller tillhoppa 5,350 kronor jämte dyrtidstillägg.

Då den av Gullberg innehavda befattningen är uppförd å extra stat, var han icke delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, varför hans änka icke kan komma i åtnjutande av pension från nämnda kassa.

Enligt ett av borgmästaren i Luleå A. E. Fagerlin utfärdat intyg utvisade den efter Gullberg upprättade bouppteckningen en brist i boet å 2,526 kronor 20 öre. I intyget framhöll Fagerlin vidare, att änkan, som ej ägde några enskilda tillgångar, syntes vara i stort behov av pension.

Statskontoret har i ärendet anfört i huvudsak följande.

Visserligen hade sökandens man varit i statens tjänst anställd allenast sedan den 30 juli 1921, då han vid 42 års ålder erhöll förordnande att tills

vidare vara fattigvårdskonsulent i nionde distriktet. Men med hänsyn till de ömmande omständigheter, som i nu förevarande fall otvivelaktigt förelåge, ville statskontoret förorda, att åt sökanden måtte utverkas något understöd. Med avseende å beloppet finge statskontoret med erinran, att 1929 års riksdag bifallit i propositionen nr 17 framlagt förslag om understöd å 900 kronor åt änkan efter torvingenjören friherre M. O. Falkenberg, vilken i löneställning m. m. syntes vara jämförlig med Gullberg, tillstyrka en liknande förmån åt sökanden att åtnjutas från och med den 1 mars 1929 under hennes återstående livstid, så länge hon förbleve änka.

I avseende å vidare utredning i ärendet hänvisas till propositionen.

Utskottet.

Även utskottet anser omständigheterna i nu förevarande fall vara sådana, att pension av statsmedel bör, beredas. Då utskottet icke haft något att erinra mot vad Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagit, får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

8:o.

*Ang.
pension åt
lappfogden
J. O. Holms
änka och
minderåriga
barn.*

I punkten 7 av förevarande proposition nr 148 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att lappfogden i Norrbottens läns norra distrikt Johan Olof Holms änka *Sara Albertina Holm, född Holmgren*, samt makarnas minderåriga barn *Sara Greta Birgitta, Sara Göta Margareta, Sara Hilja Elisabet, Karl-Olov Sigvard* och *Erik-Olov Daniel* må, räknat från och med den 1 april 1929, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, änkan med 900 kronor, så länge hon förbliver änka, samt varje barn med 180 kronor intill utgången av det kalenderår, varunder det uppnått 18 års ålder.

Av tillgängliga handlingar i ärendet inhämtas bland annat följande.

Holm, som var född den 1 maj 1877, hade sedan den 1 januari 1916 innehaft förordnande som lappfogde inom Norrbottens län. Därförut hade han sedan den 1 juli 1899 varit ordinarie folkskollärare vid statens folkskolor i Narken, Korpilombolo socken, och i Svappavaara, Jukkasjärvi socken, från vilken sistnämnda befattning han tog avsked den 31 december 1916. Den 30 september 1921 förordnades Holm att från och med den 1 januari 1922 intill utgången av år 1923 vara folkskolinspektör i Torne-dalens inspektionsområde. Efter att hava beviljats ledighet från berörda förordnande till den 1 juli 1923 entledigades Holm från förordnandet med utgången av juni 1923.

Holm, som avled den 16 mars 1929, efterlämnade änkan, född den 23 januari 1888, samt fem minderåriga barn, *Sara Greta Birgitta*, född den 23 maj 1915, *Sara Göta Margareta*, född den 3 maj 1917, *Sara Hilja Elisabet*,

född den 1 november 1918, Karl-Olov Sigvard, född den 26 februari 1920, och Erik-Olof Daniel, född den 22 augusti 1922.

Enligt ett efter Holm upprättat bouppteckningsinstrument uppgick behållningen i dödsboet till 40,256 kronor 58 öre, därvid tillgångarna i boet värderats till följande, till jämna 100-tal kronor avrundade belopp: fastigheter 25,600 kronor, svenska statens premieobligationer 2,800 kronor, lösören 1,800 kronor, säkra fordringar 19,400 kronor och livförsäkringsmedel 14,300 kronor.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i skrivelse den 18 mars 1929 anfört i huvudsak följande:

Lappfogdetjänsterna vore ej uppförda på ordinarie stat, och av länsstyrelsen gjorda framställningar därom hade icke bifallits under förklaring att denna fråga borde avgöras i samband med frågan om lönereglering för landsfogdar och landsfiskaler. Därom syntes emellertid enighet vara rådande att tjänsterna vore av den art, att de alltjämt komme att behövas. Länsstyrelsens framställningar hade gått ut på att lappfogdarna borde placeras i lönegrad icke under B 26 i allmänna avlöningsreglementet.

At Holms arbete i lappväsendets tjänst måste givas ett utmärkt vitsord, och hans insikter och förmåga hade också av statsmakterna tagits i anspråk på mångahanda sätt, såsom i kommittéarbeten och utredningar samt förhandlingar med Norge och Finland i lappväsendet rörande frågor. Det torde vidare vara känt, att Holm förmåddes till att begära entledigande från det av honom innehavda förordnandet som folkskolinspektör efter föreställningar från högre ort, föranledda av de stora svårigheter i fråga om skötseln av lappväsendets angelägenheter, som skulle hava blivit en följd av att hans arbete undandrog lappväsendet. Holm hade alltså till förmån för det allmänna offrat den tryggade ställning för sig och sin familj som folkskolinspektörsbefattningen innebar.

På grund av det anförda syntes det länsstyrelsen skäligt och billigt, att en pension till Holms efterlevande icke sattes lägre, än om han varit innehavare av en tjänst inom civilstaten i lönegraden B 26 och där erlagt pensionsavgifter; på den pension som sålunda kunde utverkas, förutsattes vanligt dyrtidstillägg.

I infortrat utlåtande har *statskontoret* uttalat viss tvekan beträffande beviljande av pension i förevarande fall, där behållningen i boet uppginge till ett jämförelsevis högt belopp. Då emellertid de av länsstyrelsen framhållna omständigheterna onekligen syntes vara beaktansvärda, ville statskontoret icke motsätta sig, att någon pensionsförmån utverkades för lappfogden Holms efterlämnade änka och minderåriga barn, men ansåge med hänsyn till boets ställning, att pensionerna borde begränsas till 600 kronor för änkan och 120 kronor för varje barn.

Sedermera har *länsstyrelsen* i skrivelse den 28 december 1929 beträffande ankans ekonomiska ställning meddelat följande.

Tillgängliga kontanter i dödsboet — livförsäkringsmedel — hade förbrukats till betalning av skulder och andra utgifter. I fråga om boets av-

kastning lämnade en fastighet i Luleå för närvarande i hyra 1,300 kronor för år inklusive ersättning för värme; vissa smärre hemmansdelar avkastade några tiotal kronor, beroende på om tillhörande ströängar bleve utarrenderade och betalande hyresgäst kunde erhållas till den lilla stugubyggnad som funnes på den ena hemmansdelen; dessa fastigheter behölls av änkan i enlighet med den avlidnes önskan för att någon av sönerna i framtiden skulle kunna slå sig ned där som jordbrukare. Av de smärre fordringarna hade influtit 550 kronor. En fordran å 17,000 kronor löpte med 5 procent ränta och skulle enligt avtal amorteras med 500 kronor för år; på grund av föreliggande särskilda förhållanden hade gäldenären under år 1929 amorterat 2,750 kronor.

Därav torde framgå, att avkastningen från dödsboet inskränkte sig till hyresinkomsterna från fastigheten i Luleå — vilken givetvis droge utgifter för värme, underhåll, renhållning m. m. — samt ränta och amortering på berörda fordran; härifrån avginge ränta å ett lån hos Luleå stad på över 8,000 kronor.

Departementschefen har i fråga om pensionens storlek anfört följande:

»Beträffande pensionens belopp tillåter jag mig erinra, att förra årets riksdag beviljade årlig tilläggspension åt förre lappfogden A. Staaff med ett belopp av 1,188 kronor. Vid beräkandet av sistnämnda belopp hade Staaff i pensionsavseende jämförts med innehavare av befattning i lönegraden B 24. Med motsvarande utgångspunkt för beräkningen i det nu förevarande fallet skulle Holms efterlevande, därest de varit pensionsberättigade i civilstatens änke- och pupillkassa, hava kommit i åtnjutande av en årlig pension, som, förutom pensionsförhöjning och dyrtidstillägg, skulle hava utgått med 1,400 kronor till änkan och sammanlagt 1,120 kronor till barnen. Med hänsyn bland annat härtill synes mig skäligt, att någon jämkning uppåt vidtages av de av statskontoret föreslagna pensionsbeloppen, förslagsvis så att den årliga pensionen kommer att utgöra för änkan 900 kronor och för varje barn 180 kronor.»

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Motioner
I: 285 och
II: 440.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 285 av herr *Asplund* jämte fyra av kammarens övriga ledamöter och den andra inom andra kammaren under nr 440 av herr *Grapenson*, i vilka hemställts, »att riksdagen ville, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 148, besluta, att f. folkskoleinspektören, lappfogden i Norrbottens läns norra distrikt Johan Olof Holms änka Sara Albertina Holm, född Holmgren, samt makarnas minderåriga barn Sara Greta Birgitta, Sara Göta Margareta, Sara Hilja Elisabet, Karl-Olov Sigvard och Erik-Olov Daniel må, räknat från den 1 april 1929, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension motsvarande den, som tillkommer efterlevande till befattningshavare i lönegraden B 24 eller, förutom pensionsförhöjning och dyrtidstillägg, 1,400 kronor till änkan och sammanlagt 1,120 kronor till barnen.»

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen nr 285 i första kammaren.

I betraktande av de särskilda omständigheter, som i ärendet åberopats såsom skäl för beviljande av pension åt lappfogden Holms efterlevande, finner utskottet sig böra tillstyrka, att sådan förmån beredes. Det av Kungl. Maj:t härutinnan framlagda förslaget förordar utskottet. Att, såsom motionärerna ifrågasätta, pensionerna skulle fastställas till samma belopp, som tillkomma efterlevande till ordinarie befattningshavare i lönegraden B 24, kan utskottet för sin del icke tillstyrka. Bortsett från det förhållandet, att boet efter Holm utvisar en jämförelsevis stor behållning, bör vid bestämmande av pensionsförmånerna i förevarande fall, i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis, hänsyn tagas till att Holm icke erlagt några avgifter för familjepensionering. Utskottet får alltså avstyrka bifall till de i ämnet väckta motionerna, i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 285 och II: 440, i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att lappfogden i Norrbottens läns norra distrikt Johan Olof Holms änka Sara Albertina Holm, född Holmgren, samt makarnas minderåriga barn Sara Greta Birgitta, Sara Göta Margareta, Sara Hilja Elisabet, Karl-Olov Sigvard och Erik-Olov Daniel må, räknat från och med den 1 april 1929, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, änkan med 900 kronor, så länge hon förbliver änka, samt varje barn med 180 kronor intill utgången av det kalenderår, varunder det uppnått 18 års ålder.

IV. Ang. kommunikationsdepartementet.

9:o.

I en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition nr 236 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre arbetschefen vid statens järnvägsbyggnader Carl Leopold Westermans änka *Elin Carolina Alexandra Westerman, född Kihlbaum*, må från och med den 1 oktober 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 900 kronor.

Ang.
årligt understöd
åt förre
arbetschefen
C. L. Westermans
änka.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Westerman, som var född den 15 november 1862, antagits i statens järnvägsbyggnaders tjänst den 20 juli

1884, att han därefter — med avbrott endast för tiden den 1 juni 1888— den 30 april 1889 — varit anställd vid järnvägsbyggnaderna till och med den 31 december 1926, därav från och med den 1 juli 1899 i befattning såsom arbetschef, att han från och med den 1 januari 1927 erhållit avsked med pension efter en sammanlagd tjänstetid av 41 år 6 månader, att han den 5 september 1929 avlidit, efterlämnande änka, född den 29 juni 1872, att änkan enligt ett den 8 november 1929 dagtecknat läkarintyg lider av höggradig neurasteni och stark blodtrycksförhöjning, varjämte hennes kroppskrafter äro nedsatta av allmänna åldersförändringar, ävensom att hon enligt intygsgivarens mening är att anse såsom fullständigt oförmögen till arbete.

Enligt utdrag av bouppteckning utgjorde behållningen i boet efter Westerman 15,869 kronor 89 öre, varav enligt uppgift av sökanden ett belopp av 4,017 kronor 75 öre belöpte på möbler, kläder och annat lösöre med föga realisationsvärde, vadan den kontanta behållningen utgjorde 11,852 kronor 14 öre.

Järnvägsstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Under senare år har styrelsen i åtskilliga ärenden av nu ifrågavarande beskaffenhet haft anledning framhålla, att, enligt styrelsens förmenande, pension eller understöd icke bör beviljas efterlevande till tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader. Styrelsen har därvid utvecklat, hurusom vid bestämmande av avlöningen till den fast anställda personalen vid statens järnvägsbyggnader hänsyn tagits till — förutom att avlöningen skulle utgöra kompensation för osäkrare anställning och mera ambulatorisk verksamhet — även det förhållandet, att sagda personal icke kan vinna delägarskap i statens järnvägars änke- och pupillkassa, i det denna personals avlöning satts högre än motsvarande ordinarie personals vid statens järnvägar i syfte, bland annat, att möjliggöra för personalen att genom försäkringar eller annorledes trygga sina efterlevandes ekonomiska ställning. Styrelsen vidhåller alltjämt denna ståndpunkt. Likväl vill styrelsen icke bestrida, att ett frångående av densamma i vissa undantagsfall kan vara ur skälighetssynpunkt berättigat. Därvid tänker styrelsen exempelvis på de fall, då vederbörande efterlevande äro på grund av sjukdom och medellöshet urständsatta att försörja sig själva. I dylika fall har också riksdagen brukat tillmötesgå gjorda framställningar om pension eller understöd.

Det nu föreliggande ärendet torde enligt styrelsens mening vara att hänföra till sådant undantagsfall. Av sökandens hemställan framgår, vilket även varit styrelsen bekant, att sökanden allt sedan mer än tjugu år tillbaka på grund av sjukdom nödgats årligen under långa perioder vistas borta från sitt hem på sjukhem och är ofullständigt oförmögen till arbete. Dessa sjukhemsvistelser medförde givetvis mycket stora kostnader och detta måste vara orsaken till att hennes avlidne make icke, oaktat ett mycket tillbakadraget och sparsamt levnadssätt, lyckades att hopspara mer än det jämförelsevis blygsamma kapital å 11,852 kronor, som enligt bouppteckningen utgjorde den egentliga och kontanta behållningen i boet. Med nyssnämnda belopp till sitt förfogande skulle visserligen sökanden, efter vad styrelsen inhämtat, kunna förvärva sig en livränta, uppgående till omkring 847 kronor per år. Då sökanden emellertid enligt det ansökningen vidlagda läkarbetyget lider av av bland annat höggradig neurasteni samt »är att

anse såsom fullständigt oförmögen till arbete», torde det icke bliva möjligt för henne, som inom kort uppnår 58 års ålder och dessutom saknar anhöriga med förmåga att bidra till hennes uppehälle, att draga sig fram utan att nödgas anlita hjälp från det allmännas sida.

Med stöd av det anförda och i betraktande av arbetschefen Westermans 41-åriga synnerligen pliktrogna och förtjänstfulla arbete vid statens järnvägsbyggnader anser sig styrelsen för nu föreliggande undantagsfall böra tillstyrka den av fru Westerman gjorda ansökningen och sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att tillerkänna änkefru Westerman ett årligt understöd med belopp som Kungl. Maj:t kan finna skäligt.

Vid ärendets handläggning inom styrelsen har *avvikande mening* anförts av föredragande ledamoten, byråchefen Iacobi, som anført bland annat följande:

Westerman har under en lång följd av år uppburit en avlöning, motsvarande tjänstemäns i 30:e lönegraden — ban-, maskindirektör m. fl. — ökad med 10 procent av samma avlöning å A-ort. Denna avlöning utgick för Westerman, som var placerad i Nässjö, under de senare anställnings-åren till 12,270 kronor, alltså 1,050 kronor mera än vad exempelvis en bandirektör med samma placeringsort skulle erhålla. Å förstnämnda belopp utgick dessutom dyrtidstillägg enligt vanliga grunder. Härtill kommer att Westerman — i olikhet mot en ordinarie tjänsteman vid statens trafikerade järnvägar — icke behöfve vidkännas något avdrag i avlöningen för familjepensionsavgifter, vilka för en tjänsteman i 30:e lönegraden vid statens järnvägar uppgå till omkring 360 kronor om året.

Då Westerman sedan år 1899 innehaft anställning såsom arbetschef samt enligt vad som framgår av förenämnda siffror haft en jämförelsevis god inkomst, och därtill kommer att hans äktenskap varit barnlöst, anser jag knappast att fog finnes för det antagandet — även med hänsyn tagen till hustruns sjuklighet — att han skulle hava varit ur stånd att på ett tillfredsställande sätt sörja för sin änkas uppehälle. Även om han härtill använt endast hälften av den del av hans avlöning, som uttryckligen angivits vara avsedd, bland annat, för ifrågavarande ändamål, hade säkerligen änkan kunnat erhålla en fullt tillräcklig försörjning vid hans frånfälle. Jag anser det vara principiellt oriktigt att, då tjänstemännen vid statens järnvägsbyggnader erhållit en icke obetydlig löneförmån i berörda syfte, om sorgen om deras efterlevande skall kastas på det allmänna endast därför, att vederbörande underlåtit att till därför avsett ändamål använda åtminstone en del av den honom tilldelade löneökningen.

Statskontoret har i ärendet yttrat:

Av vad i ärendet anförts i fråga om löneställningen för personal vid statens järnvägsbyggnader och om anledningen till att denna personals avlöning satts högre än motsvarande personals vid statens järnvägar synes visserligen böra följa, att pension eller understöd i allmänhet icke bör ifrågakomma för efterlevande till befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader. Men denna principiella uppfattning torde dock icke få hindra att, där i undantagsfall föreligga särskilt ömmande omständigheter, understöd må kunna beviljas; och i likhet med pluraliteten inom järnvägsstyrelsen anser statskontoret, att ett sådant undantagsfall här föreligger. Statskontoret, som håller före, att ett pensionsbelopp av 900 kronor kan i detta fall anses skäligt, hemställer alltså, att Kungl. Maj:t må föreslå riksdagen

medgiva, att änkan Westerman må från och med den 1 oktober 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, från allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp av 900 kronor för år räknat.

För egen del har *departementschefen* anfört följande:

Hittills har pensionering med statsmedel av efterlevande till tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader endast i enstaka undantagsfall förekommit. Med omnämmande av detta förhållande och i anslutning till vad från järnvägsstyrelsens sida uttalats anförde chefen för finansdepartementet vid behandling i årets statsverksproposition (elfte huvudtiteln, ingressen) av frågan om ändrad ordning för prövning av vissa understödsärenden den meningen, att från pension i allmänhet borde uteslutas efterlevande efter dessa tjänstemän, vilka såsom kompensation för frånvaron av familjepensionsrätt tillerkänts högre löneförmåner än motsvarande ordinarie personal. Mot vad härutinnan anförts framställdes vid ärendets behandling inom riksdagen icke någon erinran.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och då den uppfattning, för vilken reservanten inom järnvägsstyrelsen givit uttryck, icke läser kunna fränkännas principellt berättigande, har jag icke kunnat undgå att hysa tvekan, huruvida pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel skäligen bör beredas arbetschefen Westermans änka. I betraktande av de särskilda omständigheter, på vilka järnvägsstyrelsen grundat sin hemställan, nämligen mannens ovanligt långvariga och väl vitsordade arbete i statens tjänst samt änkans sjukdom och oförmåga att genom arbete bidra till sitt uppehälle, har jag likväl funnit det kunna — utan uppgivande av förut angivna principiella ståndpunkt — tillstyrkas, att staten i detta fall lämna något ekonomiskt stöd, varav enligt utredningen i ärendet behov torde få anses föreligga. Mot vad statskontoret i sådant hänseende föreslagit har jag intet att erinra.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Såsom departementschefen erinrat, har pensionering med statsmedel av efterlevande till tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader hittills förekommit endast i enstaka undantagsfall. Anledningen till denna praxis har varit, att nämnda tjänstemän i form av högre avlöning än motsvarande tjänstemän vid statens trafikerade järnvägar åtnjuta ersättning för att de ej äga medlemskap i statens järnvägars änke- och pupillkassa och därigenom satts i tillfälle att exempelvis genom försäkringar skydda sina efterlevande. Den praxis, som sålunda följts vid behandlingen av framställningar om understöd till efterlevande efter ifrågavarande anställningshavare, har ansetts böra tillämpas även för framtiden. I samband med godkännande vid innevarande års riksdag av allmänna grunder för beviljande av understöd åt efterlevande till vissa statsanställda har nämligen — såsom ock av departementschefen erinrats — förutsatts, att från dylikt understöd i allmänhet böra vara uteslutna sådana anställningshavare, bland dem tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader, för vilka genom högre löneförmåner särskild kompensation beretts för frånvaron av ordnad familjepensionering. Enligt utskottets mening bör undantag från nu angivna regel endast ske för sådana fall, där särskilt ömmande omständigheter föreligga.

Vid bedömande av frågan, huruvida sådana omständigheter kunna anses vara för handen i det nu förevarande fallet, har utskottet icke kunnat underlåta att fästa avgörande vikt vid de synpunkter, som härutinnan blivit framförda inom järnvägsstyrelsen av dess föredragande ledamot. Då utskottet i enlighet med den sålunda uttalade meningen finner sig böra avstyrka bifall till nu föreliggande framställning, har detta även föranletts därav, att utskottet — i motsats till departementschefen — är av den uppfattningen, att beviljande av understöd i detta fall skulle innebära ett uppgivande av ovan angivna principiella ståndpunkt och sålunda kunna medföra vittgående konsekvenser.

Aberopande det anförda får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må av riksdagen bifallas.

10:o.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 115 har herr *Lundquist* i Rotebro hemställt, »att riksdagen måtte bevilja avdelningsingenjören *Jacob Theodor Calanders änka Margareta Calander* i Sofia församling, Jönköpings stad, ett årligt understöd av 500 kr.».

Ang.
årligt under-
stöd åt förre
avdelnings-
ingenjören *J.
T. Calanders
änka.*

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar i ärendet inhämtas, att *Calander*, som var född den 16 mars 1850, tjänstgjort vid statens järnvägsbyggnader såsom nivellör vid östra och norra stambanebyggnaderna under tiden 1 april 1874—1 oktober 1883 och under tiden 16 juli 1884—31 januari 1887 samt såsom avdelningsingenjör vid statsbanan Krylbo—Örebro och Gällivare—Riksgränsen samt vid statsbanan genom Bohuslän under tiden 1 juni 1896—1 april 1906 eller tillsammans 21 år 10 månader, att han av 1906 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t erhållit en årlig pension av 1,800 kronor, att han den 27 januari 1929 avlidit, efterlämnande änka *Margareta Calander* född *Söderquist* den 5 oktober 1852 och alltså nu 77 år gammal, samt fem barn, att änkan vid olycksfall i mars 1929 ådragit sig brott av såväl vänstra lårbenshalsen som vänstra överarmsbenet, på grund av vilka skador hon enligt läkares intyg är varaktigt oförmögen till inkomstbringande arbete, ävensom att änkan är medellös.

Behållningen i boet efter *Calander* uppgick till 1,015 kronor 25 öre. Enligt intyg av ordföranden i vederbörande fattigvårdsstyrelse har hennes tillgång i giftorätt uti boet säkerligen förbrukats för lasaretsvård på grund av hennes iråkade olycksfall.

Angående barnens ekonomiska ställning har någon utredning icke förebragts.

Utskottet.

Motionärens förslag avser att bereda understöd av statsmedel åt änkan efter en vid statens järnvägsbyggnader förut anställd tjänsteman. Då denne tjänsteman i form av högre avlöning än andra motsvarande befattningshavare åtnjutit ersättning för frånvaron av familjepensionsrätt, har utskottet, i överensstämmelse med den praxis för vilken under nästföregående punkt redogjorts, ansett sig böra avstyrka bifall till motionen och sålunda hemställa,

att förevarande motion II:115 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

V. Aug. ecklesiastikdepartementet.

11:o.

Ang.
årligt
understöd åt
änkan efter en
deltagare i
Vegaexpedi-
tionen.

I en till riksdagen avlåten, den 21 februari 1930 dagtecknad proposition nr 137 har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, i punkten 2¹ föreslagit riksdagen medgiva, att förre flaggstyrmannen Otto Wilhelm Hanssons änka *Hilda Fredrika Hansson, född Bergh*, må, räknat från och med den 1 maj 1929, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 600 kronor.

Av utredningen i ärendet framgår bland annat följande:

»Såsom en gärd av det erkännande, varmed svenska folket hyllade förtjänsten av ett stort och lyckligen utfört värv» anvisade 1880 års riksdag i anledning av inom riksdagen väckta förslag om nationalbelöningar åt deltagarna i den med ångaren Vega fullbordade kringseglingen av Asien åt professorn friherre A. E. Nordenskiöld och kaptenen i kungl. flottan sedermera amiralen A. A. L. Palander af Vega ett årligt anslag av 4,000 kronor för dem vardera att från och med år 1881 under deras understående livstid utgå från allmänna indragningsstaten, utan att dessa anslag finge tagas i beräkning vid frågan om den pension, vartill de eljest kunde vara eller bliva berättigade, varjämte riksdagen ställde till Kungl. Maj:ts förfogande på extra stat för år 1881 ett belopp av 50,000 kronor, att av Kungl. Maj:t användas till lämpliga belöningar åt övriga deltagare i förevarande forskningsfärd; och hade riksdagen vid bestämmande av sistnämnda belopp, därvid det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att tilldela vederbörande belöningar i den form, Kungl. Maj:t kunde pröva lämplig, antagit, att dymedelst icke någon belöning torde komma att i värde understiga 1,000

¹ Beträffande punkterna 1 samt 3—16 av prop. nr 137, se utlåtande nr 30, punkterna 83—97.

kronor, vilket belopp syntes vara tillräckligt för anskaffande åt män av besättningen å Vega av ett eget hem för deras ålderdom, vilket enligt riksdagens mening vore den »säkerligen mest kärkomna belöningen för deras ansträngningar och umbäranden».

I Vegafärden deltog dåvarande matrosen, sedermera flaggstyrmannen vid flottan Otto Wilhelm Hansson. Från ovannämnda av riksdagen anslagna belopp å 50,000 kronor tillerkändes genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 maj 1880 Hansson en belöning av 1,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har nu styrelsen för svenska sällskapet för antropologi och geografi, efter framställning av Hanssons änka Hilda Fredrika Hansson, född Bergh, anhållit om beredande av skäligen avpassad pension åt henne.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att änkan Hansson är född den 18 november 1852 och sedan den 27 april 1929 änka efter förre flaggunderofficeren Hansson, att bouppteckningen efter denne utvisade en behållning av 7,929 kronor 86 öre samt att änkan Hansson på grund av sjukdom och ålderdomssvagheter är oförmögen att genom arbete försörja sig.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Riksdagens avsikt med den nationalbelöning, som tillerkändes deltagarna i Vegaexpeditionen, synes främst hava varit att bereda dem en tryggad ålderdom. Av handlingarna i nu föreliggande ärende framgår, att änkan efter en deltagare i expeditionen, om ock ej alldeles utblottad, dock befinner sig i sådana villkor, att vederbörande ansett sig böra hos det allmänna för henne söka bistånd. Riksdagen har tidigare i åtskilliga fall behjärtat framställningar om understöd för änkor till deltagare i Vegaexpeditionen, och det synes mig staten värdigt att jämväl i nu förevarande fall räkna en hjälpsam hand. I likhet med vad i framställningar till 1921 års riksdag om pension åt amiralen Palanders änka, till 1925 års riksdag om pensioner till kommandörkaptenen Eric Cornelius Brusewitz' änka och båtsmannen Per Magnus Jansson Lustigs änka samt till 1929 års riksdag om pension åt förre timmermannen Sven Anderssons änka från då föredragande departementschefers sida framhölls, torde förevarande fråga icke böra bedömas efter sedvanliga grunder för beräkning av änkepension utan snarare betraktas ur den synpunkten, att avsikten med den av 1880 års riksdag beslutade nationalbelöningen bör säkerställas. Mot det av statskontoret föreslagna beloppet, 600 kronor, har jag ingen erinran att göra.»

Med hänsyn till de särskilda omständigheterna i detta fall har utskottet funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

12:o.

Ang.
pension åt
förra musei-
tecknaren
G. G. Lilje-
valls änka.

I en till riksdagen avlåten, den 7 mars 1930 dagtecknad proposition nr 185 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förra tecknaren vid naturhistoriska riksmuseet och Sveriges geologiska undersökning Georg Gideon Liljevalls änka, *Fredrika Maria Elisabet Liljevall, född Lindbom*, må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 708 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande:

Efter en 45-årig, synnerligen väl vitsordad och vetenskapligt betydelsefull verksamhet i statens tjänst tillerkändes Liljevall på Kungl. Maj:ts förslag genom beslut av 1919 års riksdag en årlig pension av 2,400 kronor, vilken inberäknat pensionstillägg enligt kungörelsen nr 360/1922 och förhöjning enligt kungörelsen nr 280/1925 efter den 1 juli 1925 utgått med 2,916 kronor. Som ett offentligt erkännande för sin högt kvalificerade verksamhet hade Liljevall av Kungl. Maj:t tilldelats medaljen »Illis quorum» av åttonde storleken. Liljevall avled den 8 december 1928, efterlämnande änkan i andra giftet Fredrika Maria Elisabet Liljevall, född Lindbom. Änkan, som är född den 9 april 1864 och alltså 66 år gammal, är enligt intyg av kyrkoherden i Lärbro församling oförmögen att själv försörja sig.

Såsom icke ordinarie tjänsteman kunde Liljevall ej vinna inträde i civilstatens änke- och pupillkassa och därigenom tillförsäkra sin maka rätt till pension. Boet efter Liljevall utvisade en behållning av 21,016 kronor 52 öre. Större delen eller 13,000 kronor vore bunden i tvenne små fastigheter i Lärbro socken, av vilka den ena genom testamentsbestämmelse skulle tillfalla sonen i första giftet, Sven Georg Liljevall, och den andra vore upplåten till en fattig släkting med familj. Cirka 2,000 kronor utgjordes av lösörets värde. Å den återstående behållningen avginge vidare i bouppteckningen ej upptagna skatter för 1929 och 1930 cirka 600 kronor samt erlagda ombudsarvoden, lösen och stämplor 196 kronor eller tillsammans 800 kronor. En ytterligare reducering hade drabbat tillgångarna därigenom, att en summa av 5,186 kronor 72 öre, i väntan på livränteköp vid årets slut hos pensionsstyrelsen, inestått hos allmänna sparbanken i Stockholm vid dennas betalningsinställelse och till nära hälften gått förlorad.

Statskontoret har i avgivet utlåtande tillstyrkt, att någon pension utverkades åt Liljevalls änka och i sådant avseende föreslagit ett belopp av 708 kronor, ungefär motsvarande $\frac{1}{4}$ av Liljevalls pension.

Med avseende å vidare utredning åberopas vad propositionen innehåller.

Då utskottet för sin del icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

VI. Ang. jordbruksdepartementet.

13:o.

I en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition nr 226 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, under punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att avlidne beridaren vid Flyinge hingstdepå och stuteri Magnus Isaksson Weims änka *Anna Weim, född Persson*, må, räknat från och med den 1 april 1929, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 600 kronor.

Ang.
pension åt
f. d. beridaren
vid Flyinge
hingstdepå
och stuteri
M. Isaksson
Weims änka.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Magnus Isaksson Weim, vilken efter nära 40 års anställning såsom beridare vid Flyinge hingstdepå och stuteri lämnat befattningen med utgången av maj 1926 och därefter åtnjutit pension till belopp av 3,444 kronor för år, vid sin död den 1 mars 1929 efterlämnat änka, som, född den 27 mars 1876, sålunda är 54 år gammal, samt fem myndiga barn; att bouppteckningen visar brist i boet, att Weim icke varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, att änkan är medellös och på grund av sjukdom oförmögen att genom arbete försörja sig, samt att barnens ekonomiska ställning är sådan, att de knappast synas kunna bidra till moderns underhåll.

Stuteriöverstyrelsen har i ärendet anfört i huvudsak följande.

Från civilstatens änke- och pupillkassa hade meddelats, att Weim hade kunnat vinna delägarskap i nämnda kassa från och med den 1 januari 1908, vid vilken tidpunkt tjänsterna vid Flyinge hingstdepå upptogos till delaktighet i pensionskassan. Denna rätt att vinna delägarskap hade stått öppen för Weim, till dess han år 1920 uppnådde 60 års ålder. Om Weim den 1 januari 1908 erhållit delaktighet i änke- och pupillkassan, skulle han haft att i *befordringsavgift* erlægga ett belopp av 1,188 kronor 60 öre, vilket belopp, om han så önskat, fått inbetalas under två år. Dessutom skulle han eventuellt hava varit skyldig att betala en *tilläggsavgift*, beräknad efter försäkringstekniska grunder med hänsyn till Weims, hans hustrus och deras barns ålder. Befordrings- och tilläggsavgifterna skulle hava ökats för varje

år, varunder han uppskjutit att vinna delägarskap i pensionsinrättningen. I *årlig avgift* skulle hava erlagts 88 kronor 20 öre.

Att Weim med hänsyn till den dryga befordringsavgiften ansett sig icke hava haft råd att söka inträde i änke- och pupillkassan, vore förklarligt. Hans årslön hade åren 1895—1909 utgjort allenast 1,500 kronor samt från och med år 1910 tills den tid utgått, under vilken han kunnat vinna inträde i kassan, 3,300 kronor, ålderstillägg, men ej krigs- och dyrtidstillägg, däri inbegripna. Därtill hade kommit fri bostad med planteringsland samt fritt bränsle.

Vid många tillfällen hade Kungl. Maj:t hos riksdagen gjort framställning om beviljande av pensioner till änkor efter avlidna statstjänare, vilka i fall, liknande det nu föreliggande, ansett sig icke kunna ingå såsom delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, och riksdagen hade i allmänhet bifallit dylika framställningar. På grund därav ansåge sig stuteriöverstyrelsen kunna tillstyrka, att proposition avlättes till riksdagen om pension åt änkan Weim.

I fråga om pensionens belopp borde beaktas att, om Weim inträtt i pensionskassan, skulle änkepensionen nu utgått med 950 kronor om året. Då emellertid förutsättningen därför varit, att ovannämnda betydande avgifter erlagts, borde den pension, som nu kunde ifrågakomma, bestämmas till ett lägre belopp. Stuteriöverstyrelsen ansåge, att 600 kronor om året i detta fall vore den högsta pension, som skäligen borde föreslås.

Beträffande utredningen i övrigt tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Utskottet har på de i propositionen anförda skälen funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

14:o.

*Ang.
pension åt
f. d. stall-
betjänten
vid Flyinge
hingstdepå
och stuteri
N. Svensson
Fribergs
änka.*

I punkten 2 av förevarande proposition nr 226 har Kungl. Maj:t hemställt, att avlidne stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå och stuteri Nils Svensson Fribergs änka *Bengta Friberg, född Olsdotter*, må, räknat från och med den 1 februari 1930, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 384 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Då här ifrågavarande ärende är av sådan art, att detsamma enligt de av innevarande års riksdag godkända grunderna för handläggning av frågor om understöd åt efterlevande till viss personal i stats-tjänst bör avgöras av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan — därvid ärendet synes böra underkastas prövning i samband med övriga till

Kungl. Maj:t inkomna framställningar av liknande beskaffenhet — synes den gjorda framställningen icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

VII. Ang. handelsdepartementet.

15:o.

I en till riksdagen avlåten, den 16 januari 1930 dagtecknad proposition nr 30 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, under punkten 1¹ föreslagit riksdagen medgiva, att förre navigationsskoleföreståndaren M. F. von Krusenstjernas änka *Esther Erika von Krusenstjerna, född Sabelström*, må från och med den 1 augusti 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 996 kronor.

Ang
årligt
understöd åt
förre naviga-
tionsskoleföre-
ståndaren
M. F. von
Krusenstjer-
nas änka.

Av utredningen i ärendet framgår, bland annat, att von Krusenstjerna, som var född den 17 januari 1847, förordnats till underlöjtnant vid flottan den 8 mars 1867, erhållit fullmakt å dylik befattning den 5 februari 1869 och beviljats avsked ur krigstjänsten den 24 mars 1882; att han utnämnts till föreståndare för navigationsskolan i Strömstad den 25 juni 1881, varefter han transporterats till föreståndare för navigationsskolan i Stockholm den 19 augusti 1889; att han, som från sistnämnda befattning erhållit avsked med pension med utgången av juli månad 1912, avlidit den 31 juli 1929; att pensionen med förhöjning enligt kungörelsen nr 280/1925 utgått med belopp av i det närmaste 4,500 kronor; att boet efter honom utvisat en behållning av 3,951 kronor 66 öre; samt att hans efterlämnade änka icke, utöver vad som tillkommit henne ur boets kvarlåtenskap, äger några som helst medel för sitt uppehälle och med hänsyn till sin framskridna ålder, 72 år, icke heller har möjlighet att genom arbete skaffa sig försörjning.

Jämlikt bestämmelserna i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa den 21 december 1907, som trädde i kraft med ingången av år 1908, hade von Krusenstjerna, vilken då innehade befattningen såsom föreståndare för navigationsskolan i Stockholm, varit berättigad att ingå såsom delägare i nämnda kassa, därest han icke redan den 17 januari 1907 uppnått en levnadsålder av 60 år. Då han alltså icke kunnat genom

¹ Beträffande punkten 2 av prop. nr 30, se utlåtande nr 30, punkten 105.

inträde i statsunderstödd kassa för familjepensionering sörja för underhåll åt sin änka, saknar änkan pension från sådan kassa.

Statskontoret har — under återopande av 1923 års riksdags beslut om beviljande åt f. d. navigationsskoleföreståndaren Bolins änka av en pension å 600 kronor, motsvarande med någon reduktion $\frac{1}{4}$ av mannens pensionsbelopp — föreslagit en pension åt änkan von Krusenstjerna till belopp av 996 kronor.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Såsom framgår av utredningen i ärendet hade avlidne förre navigationsskoleföreståndaren von Krusenstjerna på grund av gällande åldersstreck icke varit berättigad att ingå såsom delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, i följd varav hans änka är i avsaknad av pensionsförmån. Då vidare änkan uppnått en ålder av 72 år och lever under knappa ekonomiska förhållanden, finner utskottet starka billighetsskäl tala för att hon beredes understöd av statsmedel. I fråga om beloppet av understödet och tidpunkten, från vilken detsamma bör utgå, har utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

16:o.

*Ang.
pension åt
förre expedi-
tionsvakten P.
E. Anderssons
änka.*

I en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1930 dagtecknad proposition nr 243 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre expeditionsvakten hos försäkringsinspektionen P. E. Anderssons änka *Maria Emilia Andersson* må från och med den 1 september 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Handlingarna i ärendet utvisa, bland annat:

att sökandens man, född den 25 oktober 1855, efter tjänstgöring under ett flertal år såsom e. o. vaktmästare i riksgäldskontoret och såsom vaktmästare i riksdagens statsutskott, hos riksdagens revisorer, hos riksdagens andra kammare och hos kyrkomötet, den 2 januari 1904 förordnats att vara vaktmästare hos försäkringsinspektionen, från vilken sistnämnda befattning, som med 1911 års ingång uppförts å ordinarie stat, han den 25 oktober 1925 erhållit avsked med pension;

att mannen på grund av sin ålder vid vinnandet av den ordinarie anställningen icke ingått i civilstatens änke- och pupillkassa;

att mannen avlidit den 13 augusti 1929 och såsom sterbhusdelägare efterlämnat, förutom änkan, född den 23 januari 1863, tre söner och en dotter, samtliga myndiga;

att boet efter mannen utvisat en behållning av 3,581 kronor 11 öre;

att barnen, vilka samtliga hade försörjningsplikt gent emot egna familjer, saknade ekonomiska förutsättningar för ett verksamt bidragande till moderns försörjning;

att sökanden själv varit anställd som städerska hos försäkringsinspektionen under tiden 1 oktober 1904—30 september 1926, eller alltså i 22 år, mot ett arvode för tiden 1 januari 1918—30 september 1921 av 1,050 kronor för år och för tiden 1 oktober 1921—30 september 1926 av 1,800 kronor för år; samt

att hon är till arbete under sin återstående livstid oförmögen.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Såsom av utredningen framgår, föreligga i detta fall sådana omständigheter, som pläga uppställas såsom förutsättningar för beviljande av änkepension av statsmedel. Med hänsyn härtill och då änkan Andersson själv under lång tid såsom städerska utfört arbete för statens räkning, har utskottet funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om beredande åt henne av en årlig pension till belopp av 600 kronor.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Utskottet.

B. Pensioner eller understöd att utgå av affärsdrivande verks medel.

I. Telegrafverkets medel.

17:o.

I en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Kalmar väckt motion nr 3 hemställas, »att avlidne e. o. förrådsbokhållaren vid telegrafverkets verkstad i Nynäshamn Carl Johan Johanssons efterlämnade änka *Olga Vilhelmina Johansson, född Sköld*, måtte tillerkännas ett årligt understöd av 700 kronor».

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Ang.
årligt understöd åt e. o. förrådsbokhållaren C. J. Johanssons änka.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Johansson, som var född den 10 juli 1864, inträdde i telegrafverkets tjänst år 1895 samt tjänstgjorde därstädes å befattning såsom e. o. förrådsbokhållare från år 1913 till sin död den 27 januari 1929. Han efterlämnade vid sitt frånfalle änka Olga Vilhelmina Johansson, född Sköld den 25 oktober 1867 och alltså nu 62 år gammal. Änkan har efter mannens död endast med stor svårighet kunnat draga sig fram. Hon saknar anhöriga i den ställning, att de i nämnvärd mån kunna bidra till hennes uppehälle.

Över ifrågakvarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört telegrafstyrelsen.

Telegrafstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Då åtskilliga befattningshavare i med Johanssons jämförlig tjänsteställning år 1925 bereddes ordinarie anställningsvillkor, blev Johansson icke medtagen, enär han redan då uppnått en levnadsålder av över 60 år. Hade sistnämnda omständighet icke ansetts lägga hinder i vägen för ordinarie anställning, skulle Johansson blivit ordinarie förrådsbokhållare, vilken befattning i gällande tjänstepensionslag är uppförd i 15:e lönegraden. För sådant fall hade Johansson haft både rätt och skyldighet att inträda såsom delägare i telegrafverkets änke- och pupillkassa, varvid änkan Johansson kunnat påräkna ett årligt pensionsbelopp av 960 kronor jämte stadgat dyrtidstillägg, att utgå från och med den 28 januari 1929 till och med det kvartal, under vilket änkan Johansson avlidit eller inträtt i nytt äktenskap.

Under vitsordande av Johanssons långa och samvetsgranna tjänstgöring samt med hänvisning till, att Johansson allenast på grund av sin höga ålder ansetts böra uteslutas från med ordinarie befattning förenad möjlighet att genom delägarskap i telegrafverkets änke- och pupillkassa bereda sin efterlevande hustru stadgad änkepension tillstyrker styrelsen, att största möjliga understöd måtte beredas änkan Johansson.

Statskontoret har för egen del anfört, att de förutsättningar, som i allmänhet plägade påfordras för beviljande av änkepension av statsmedel, kunde anses vara för handen i detta fall. Mot det i motionen föreslagna understödsbeloppet 700 kronor syntes enligt statskontorets mening icke vara annat att erinra, än att detsamma syntes böra bestämmas till närmaste i helt krontal med tolv delbara belopp eller alltså till 696 kronor. Understödet syntes böra utgå från ingången av innevarande år och åtnjutas så länge understödstagaren förbleve änka samt bestridas av telegrafverkets medel.

Utskottet.

Utskottet har ansett skäl föreligga att i här förevarande fall tillstyrka ett årligt understöd av statsmedel. På sätt statskontoret föreslagit torde detta understöd böra fastställas till 696 kronor samt utgå av telegrafverkets medel från ingången av år 1930 och åtnjutas så länge understödstagaren förbliver änka.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 3, må medgiva, att e. o. förrådsbokhållaren vid telegrafverkets verkstad i Nynäshamn Carl Johan Johanssons änka Olga Vilhelmina Johansson, född Sköld, må från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av telegrafverkets medel uppbära ett årligt understöd av 696 kronor.

II. Trafikmedel.

18:o.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 152 har herr *Eriksson* i Stockholm hemställt, »att riksdagen måtte medgiva, att till avlidne stationsmästaren vid statens järnvägar Gustaf Johanssons efterlämnade änka *Hilda Vilhelmina Johansson* i Vendel må utgå ett årligt understöd av 444 kronor».

Ang.
årligt under-
stöd åt f. d.
stations-
mästaren
G. Johanssons
änka.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar i ärendet framgår, att Johansson, som var född den 11 januari 1839, anställdes vid statens järnvägsbyggnader såsom arbetsförman år 1859, blev ordinarie stationskarl vid statens järnvägar den 1 augusti 1862, befordrades till stationskarlsförman den 1 januari 1866 och till stationsmästare den 1 oktober 1869. Han pensionerades den 1 december 1903 efter en tjänstetid av mer än 44 år och avled den 1 maj 1916.

Johanssons efterlämnade änka *Hilda Vilhelmina Johansson* är född den 2 mars 1864 och alltså nu 66 år gammal. Hon är på grund av sjukdom oförmögen till arbete. Hennes enda inkomst utgöres av en livränta å 400 kronor. Hon saknar anhöriga, som kunna bidra till hennes uppehälle.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört järnvägsstyrelsen. *Järnvägsstyrelsen* har anfört huvudsakligen följande.

Johansson hade icke varit delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa. Enligt det för kassan ursprungligen gällande reglementet hade han visserligen varit berättigad men icke skyldig att söka vinna delägarskap i kassan, och torde han, som icke syntes hava ägt pensionsberättigade anhöriga förrän i och med sitt år 1893 ingångna äktenskap med den nu efterlevande änkan, saknat anledning dessförinnan ingå i kassan. Säkerligen hade de höga retroaktivavgifterna medverkat till, att han ej heller senare blivit delägare i densamma.

I anseende därtill att riksdagen tidigare i jämförliga fall beviljat un-

derstöd åt icke pensionsberättigade änkor efter f. d. befattningshavare vid statens järnvägar och då det av motionären föreslagna pensionsbeloppet jämväl stode i överensstämmelse med av riksdagen härutinnan under senare åren tillämpad praxis, finge järnvägsstyrelsen för sin del tillstyrka bifall till ifrågakvarande motion.

Statskontoret har till vad järnvägsstyrelsen anfört endast tillagt, att, om den föreslagna pensionen beviljades, den syntes böra anvisas att utgå från ingången av år 1930, så länge änkan förbleve i nuvarande änkestånd, samt bestridas av statens järnvägars medel.

Utskottet.

Utskottet vill erinra, att riksdagen tidigare i vissa fall i fråga om efterlevande till vid statens järnvägar anställd ordinarie personal beviljat pensioner under likartade förhållanden som de nu förevarande, d. v. s. då pensionsrätt icke förelegat, enär äktenskapet ingåtts efter den tid, då enligt gällande bestämmelser äktenskapet skulle hava slutits för att i vanlig ordning medföra pensionsrätt för änkan. Med hänsyn härtill och till övriga i ärendet åberopade omständigheter anser sig utskottet böra förorda, att änkan Johansson, som befinner sig i knappa ekonomiska villkor, tillerkännes något understöd av staten. Detta understöd torde såsom i motionen föreslagits böra bestämmas till 444 kronor, att utgå av trafikmedel från och med ingången av år 1930.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:152, må medgiva, att f. d. stationsmästaren Gustaf Johanssons änka Hilda Vilhelmina Johansson må från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av trafikmedel uppbära ett årligt understöd av 444 kronor.

19:o.

*Ang.
årligt under-
stöd åt f. d.
stations-
mästaren P.
E. Mareljus'
änka.*

I en inom andra kammaren väckt motion nr 153 har herr *Eriksson* i Stockholm hemställt, »att riksdagen måtte medgiva att till avlidne stationsmästaren vid statens järnvägar Per Erik Mareljus' efterlämnade änka *Elin Mathilda Mareljus* i Motala må utgå ett årligt understöd av 444 kronor».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att Mareljus, som var född den 5 juni 1847, anställdes vid statens järnvägar, efter föregående extra anställning, såsom ordinarie stationskarl den 1 januari 1874, befordrades till stationskarlsförman den 1 januari 1875 samt till stationsmästare den 1 oktober 1886. Han pensionerades den 1 oktober 1908 efter en sammanlagd tjänstetid av omkring 35 år. Han avled den 4 december 1927, efter-

lämnande änka Elin Mathilda Marelius, född Hellman den 27 september 1870 och alltså nu 59 år gammal. Änkan saknar tillgångar och inkomst ävensom anhöriga, som kunna draga försorg om hennes uppehälle.

Marelius hade tillhört statens järnvägars änke- och pupillkassa men utträtt ur densamma, då han upphört att äga understödsberättigade anförvanter. Vid tiden för äktenskapets ingående med den nu efterlevande änkan hade Marelius uppnått en levnadsålder av 56 år. Då Marelius därvid underlätit att mot erläggande av stadgade retroaktivavgifter ånyo förvärva delägar rätt i kassan, är hans änka icke berättigad till pension från kassan.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen har påpekat, att det syntes troligt, att Marelius till följd av de höga kostnaderna avhållit sig från att återinträda i statens järnvägars änke- och pupillkassa vid sitt först efter uppnådda 50 år ingångna äktenskap, samt under åberopande av att riksdagen tidigare i liknande fall beviljat understöd åt änkor efter f. d. befattningshavare vid statens järnvägar tillstyrkt bifall till motionen.

Jämväl *statskontoret* har tillstyrkt bifall till den föreliggande motionen.

Såsom framgår av utredningen, äro omständigheterna i nu förevarande fall likartade med de under näst föregående punkt omförmälda. Med hänsyn härtill får utskottet förorda, att jämväl änkan Marelius må tillerkännas ett årligt understöd av 444 kronor, att utgå av trafikmedel från och med den 1 januari 1930.

Utskottet.

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 153, må medgiva, att f. d. stationsmästaren Per Erik Marelius' änka Elin Mathilda Marelius, född Hellman, må från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av trafikmedel uppbära ett årligt understöd av 444 kronor.

20:o.

Ang.
 årligt under-
 stöd åt f. d.
 stationskarlen
 A. G. Åhlins
 änka.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 154 har herr *Eriksson* i Stockholm hemställt, »att riksdagen måtte medgiva, att till avlidne stationskarlen vid statens järnvägar *Anders Gustaf Åhlins* efterlämnade änka *Johanna Charlotta Åhlin* i Vittinge må utgå ett årligt understöd av 384 kronor».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar framgår, att *Åhlin*, som var född den 18 september 1852, anställdes vid statens järnvägar, efter föregående tjänstgöring som extra stationskarl, såsom ordinarie stationskarl den 1 februari 1876 och avgick med pension den 1 oktober 1911 efter en tjänstetid av omkring 36 år. Vid sin död den 4 mars 1918 efterlämnade han änka *Johanna Charlotta Åhlin*, född *Andersson* den 2 december 1852 och alltså nu 77 år gammal. Änkan befinner sig i små ekonomiska villkor och saknar försörjningspliktiga anhöriga.

Åhlin hade varit delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa och inbetalat avgifter till densamma under mer än 26 år men utträdde ur kassan vid fyllda 50 år, enär han då icke ägde pensionsberättigade anhöriga. Sju månader efter utträdet ur kassan ingick *Åhlin* äktenskap med den nu efterlämnade änkan. Han underlät emellertid därvid att mot erläggande av stadgade retroaktivavgifter ånyo vinna delägarskap i berörda kassa. Till följd härav är änkan icke i åtnjutande av pension från kassan.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört järnvägsstyrelsen.

Enligt *järnvägsstyrelsens* uppfattning syntes det vara troligt, att *Åhlin* till följd av de höga kostnaderna avhållit sig från att återinträda i statens järnvägars änke- och pupillkassa vid sitt först efter uppnådda 50 år ingångna äktenskap. Under åberopande att riksdagen tidigare i liknande fall beviljat pensioner åt icke pensionsberättigade änkor efter f. d. befattningshavare vid statens järnvägar har styrelsen tillstyrkt bifall till motionen.

Även *statskontoret* har tillstyrkt bifall till motionen.

Utskottet.

Då, såsom av utredningen framgår, även i nu förevarande fall sådana omständigheter föreligga, som enligt tillämpad praxis ansetts böra föranleda till beviljande av understöd av statsmedel, får utskottet under åberopande av vad utskottet anfört under punkten 18 här ovan tillstyrka bifall till det i motionen framlagda förslaget om beredande av ett årligt understöd av 384 kronor åt änkan *Åhlin*.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 154, må medgiva, att f. d. stationskarlen Anders Gustaf Åhlins änka Johanna Charlotta Åhlin, född Andersson, må från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av trafikmedel uppbära ett årligt understöd av 384 kronor.

21:o.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 30 har herr Höglund i Göteborg hemställt, »att riksdagen måtte bevilja änkan *Selma Erika Leontine Öberg, född Nilsson*, ett årligt understöd av 380 kronor, så länge hon lever i sitt nuvarande änkestånd».

Ang.
årligt under-
stöd åt f. d.
banvakten
J. Johansson
Öbergs änka.

Beträffande de skäl, som av motionären åberopats som stöd för yrkandet, får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar i ärendet inhämtas huvudsakligen följande.

Johannes Johansson Öberg, som var född den 2 september 1842, antogs vid statens järnvägar såsom ordinarie banvakt den 1 oktober 1871 samt erhöll avsked med pension den 1 maj 1905. Han avled den 13 mars 1929, efterlämnande änka Selma Erika Leontina Öberg, född Nilsson den 4 juli 1859 och alltså nu 70 år gammal. Behållningen i boet efter mannen uppgick till 1,430 kronor 6 öre. Änkan saknar anhöriga i den ställning, att de i nämnvärd mån kunna bidra till hennes uppehälle.

Öberg hade varit delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa men utträtt ur densamma, sedan han upphört att äga understödsberättigade anhöriga. Han ingick äktenskap med den nu efterlämnade änkan den 9 december 1892 eller endast några månader efter en uppnådd ålder av 50 år. Öberg hade mot erläggande av stadgade retroaktivavgifter kunnat förvärva delägarskap i kassan för sin hustru men hade underlåtit att göra detta. I följd härav är änkan Öberg icke i åtnjutande av pension från nämnda kassa.

De skäl, som av utskottet åberopats för tillstyrkande av bifall till de under punkterna 18—20 här ovan innefattade framställningarna, synas jämväl gälla i fråga om understöd till änkan Öberg. Även hon är i avsaknad av pension från statens järnvägars änke- och pupillkassa, enär äktenskapet ingåtts vid en ålder för mannen av över 50 år och denne därvid — säkerligen på grund av de höga retroaktivavgifterna — underlåtit att förvärva delägar rätt i kassan för henne. Vid sådant förhållande finner sig utskottet böra tillstyrka, att änkan Öberg beredes ett årligt understöd, vilket synes böra fastställas till 384 kronor.

Utskottet.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 30, må medgiva, att f. d. banvakten Johannes Johansson Öbergs änka Selma Erika Leontina Öberg, född Nilsson, må från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av trafikmedel uppbära ett årligt understöd av 384 kronor.

III. Statens vattenfallsverks medel.

22:o.

*Ang.
årligt under-
stöd åt extra
biträdande
ingenjören
P. E. Janssons
dotter.*

I en till riksdagen avlåten, den 31 januari 1930 dagtecknad proposition nr 60 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att avlidne extra biträdande ingenjören vid statens vattenfallsverk *Petrus Emil Janssons* efterlämnade minderåriga dotter *Birgit* må från och med den 1 januari 1930 till och med utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnår 18 års ålder, av statens vattenfallsverks medel uppbära ett årligt understöd av 384 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande:

Jansson, som var född den 5 september 1896, anställdes den 16 november 1918 i statens vattenfallsverks tjänst såsom extra ritare. Den 1 januari 1919 befordrades han till extra ingenjörbiträde och övergick den 1 juli påföljande år till befattning som extra biträdande ingenjör. Under sin anställning erhöll Jansson till en början utearbete vid Älvkarleby kraftverks linjebyggnader i Hedemoradistriktet. I juli 1919 insjuknade han i lungsäcksinflammation; efter tillfrisknande i september 1919 bereddes honom innearbete å kraftverkets huvudkontor i Stockholm. Den 1 oktober 1922 förflyttades han till Uppsaladistriktet såsom distributionsingenjör. Under sitt arbete i distriktet hade Jansson att i stor utsträckning företaga tjänstesor, ofta i verkets öppna automobiler och motorcyklar, vilka resor, särskilt vid fel å kraftverkets ledningar, ofta måste företagas under de svåraste väderleksförhållanden. Jansson insjuknade i maj 1924 i lungtuberkulos, som ledde till hans död den 17 december 1926. Han hade då åtnjutit tjänstledighet sedan den 7 januari 1926.

Vid tiden för dödsfallet uppgick Janssons lön till 384 kronor för månad jämte dyrtidstillägg.

Jansson efterlämnar änka, född den 20 januari 1897, och en dotter, *Birgit*, född den 27 juni 1924.

Enligt i avskrift företedd arvsqifteshandling utgjordes dödsboets tillgångar, efter avdrag av boet åvilande skulder, endast av lösegendom till ett värde av något mer än 600 kronor.

Änkan är bosatt hos åldriga föräldrar i Falun, där hon genom sömnadsarbete söker skaffa sig någon inkomst.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet har ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

23:o.

I en till riksdagen avlåten, den 7 februari 1930 dagtecknad proposition nr 81 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk Fredrik Vilhelm Hansens änka *Tyra Hansen*, född Benckert, må från och med den 1 november 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av statens vattenfallsverks medel uppbära en årlig pension av 2,400 kronor.

Ang.
pension åt
f. d. general-
direktören
F. V. Han-
sens änka.

Generaldirektören Hansen var förordnad såsom direktör vid Trollhätte kanal- och vattenverk under tiden 1 januari—30 juni 1905, såsom verkställande direktör vid samma verk 1 juli 1905—31 december 1908, såsom vattenfallsdirektör och ordförande i vattenfallsstyrelsen 1 januari 1909—30 juni 1920 samt såsom generaldirektör och chef för statens vattenfallsverk 1 juli 1920—30 juni 1928. Hansens sammanlagda tjänstetid i statens tjänst uppgick alltså till 23 $\frac{1}{2}$ år. Han åtnjöt från och med den 1 juli 1928 pension enligt lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken.

Hansen avled den 26 oktober 1929, efterlämnande — förutom två vuxna barn — änkan Tyra Hansen, född Benckert den 29 april 1875, och en omyndig son.

Till stöd för framställning om pension åt Hansens änka har *vattenfallsstyrelsen* anfört bland annat följande:

Före år 1927 var det icke möjligt för innehavare av de av Hansen bestridda befattningarna att genom erläggande av avgifter till någon av staten understödd anstalt bereda pension åt sina efterlevande. Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 december 1926 (nr 541), vilken trädde i kraft den 1 januari 1927, infördes sådan ändring i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa, att bland andra generaldirektör och chef för statens vattenfallsverk skulle vara förpliktad till delaktighet i denna kassa. På grund av § 5 i nämnda reglemente ägde ifrågavarande ändring emellertid icke tillämpning å generaldirektören Hansen, enär han, som var född år 1862, uppnått mera än 60 levnadsår. Däremot har han på grund av tidigare anställning i Stockholms stads tjänst kunnat bereda sina efterlevande en mindre pension i Stockholms stads befattningshavares pensionskassa, vilken pension uppgår till 1,440 kronor — utan rätt till dyrtidstillägg — och som oavkortad tillkommer änkan, sedan omyndiga barn ej längre finnas.

Med hänsyn till generaldirektören Hansens banbrytande, synnerligen för-

tjänstfulla och långvariga arbete i statens tjänst anser vattenfallsstyrelsen det föreliggande fullgiltiga skäl för att hans efterlevande beredas en viss pension av statsmedel. Det må här erinras, att Hansen såsom skapare av den statliga verksamheten för produktion och distribution av vattenkraft gjort en mycket betydelsefull insats i utvecklingen under det sista kvartseket inom vårt land. Under nära 25 år har han ägnat sina krafter åt denna verksamhets uppbyggande och organiserande. Affärsmässigt sett har verksamheten även för staten blivit alltmer vinstgivande. Hansen har även framdrivit omdaning av den för Vänerbäckens utveckling betydelsefulla Trollhätte kanal.

Erinras må ock, att 1929 års riksdag beslöt tilldela pension i ett analogt fall, nämligen när det gällde änkan efter förste deputeraden i riksbanken Victor Ludvig Moll. — — —

Vid bestämmandet av pension åt förste deputeraden Molls änka gjordes, på grund av att inbetalning av avgifter ej kunnat ske, en viss minskning av det pensionsbelopp, som skulle ha utgått till jämförlig befattningshavare, därest inbetalning av avgifter ägt rum. Förfares på analogt sätt i nu ifrågasatt fall, skulle, då generaldirektören Hansens tjänsteställning torde kunna anses jämbördig med förste deputeraden Molls, pensionen till generaldirektören Hansens änka bli lika med den åt förste deputeraden Molls änka beviljade pensionen eller 2,400 kronor för år samt pensionen för den omynlige sonen, beräknad i samma proportion, bliva 960 kronor för år.

Efter redogörelse för ett av statskontoret i ärendet avgivet utlåtande har *departementschefen* för egen del anfört bland annat följande:

»Såsom statskontoret framhållit, föreliggande i detta fall icke de förutsättningar, som i allmänhet pläga av riksdagen uppställas såsom villkor för pension av statsmedel åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst. F. d. generaldirektören Hansens banbrytande arbete såsom skapare och organisatör av den statliga verksamheten för produktion och distribution av elektrisk kraft samt den betydelsefulla insats, han under sin långa tjänstetid gjort såsom ledare av de viktiga grenar av statens affärsrörelse, vilka handhas av vattenfallsstyrelsen, synas mig emellertid vara av den art, att de väl motivera ett erkännande från statens sida i form av någon pension åt hans efterlevande, detta så mycket mer som gällande författningsbestämmelse utgjort hinder för Hansen att genom delaktighet i familjepensionsanstalt för statstjänstemän tillförsäkra sina familjemedlemmar pensionsrätt. Såsom i ärendet framhållits, har ock 1929 års riksdag i ett väsentligen jämförligt fall medgivit pension, för vars beviljande synpunkter av nyss angiven art torde hava varit avgörande.

Vad angår storleken av pensionsförmånen för änkefru Hansen, torde denna lämpligen böra bestämmas till samma belopp, som beviljats i det nyss avsedda, av 1929 års riksdag behandlade fallet, d. v. s. till 2,400 kronor årligen. Ifrågasatt kunde måhända att vid pensionens fastställande göra avdrag för det belopp, som på grund av Hansens delaktighet i Stockholms stads befattningshavares pensionskassa utgår från nämnda kassa. Med hänsyn till de synpunkter, vilka enligt vad förut anförts varit grundläggande för mitt ställningstagande i förevarande pensionsfråga, har jag emellertid icke funnit anledning föreslå dylikt avdrag.»

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en i anledning av propositionen väckt motion nr 397 i andra kammaren, vari herr *Olsson* i Mora jämte fyra av kammarens övriga ledamöter hemställt, »att den av Kungl. Maj:t föreslagna årliga pensionen åt f. d. generaldirektören Fredrik Vilhelm Hansens änka Tyra Hansen, född Benckert, icke må bestämmas till högre belopp än 960 kronor».

*Motion II:
397.*

Till stöd för yrkandet hava motionärerna, efter framhållande att omständigheterna i förevarande fall närmast syntes motivera ett avslag å Kungl. Maj:ts framställning, anført att under alla förhållanden vid pensionens fastställande avdrag borde ske för det belopp, som till Hansens änka utgår på grund av mannens delaktighet i Stockholms stads befattningshavares pensionskassa.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisar utskottet till motionen.

I likhet med motionärerna finner utskottet med hänsyn till föreliggande omständigheter det kunna starkt ifrågasättas, huruvida pension av statsmedel i detta fall bör beviljas. I betraktande av vad i propositionen anförts om generaldirektören Hansens banbrytande arbete inom det verksamhetsområde, som handhaves av vattenfallsstyrelsen, och med hänsyn till den betydande insats, Hansen därigenom gjort i landets ekonomiska liv, har utskottet emellertid icke velat motsätta sig, att en pension beviljas hans efterlevande änka närmast såsom uttryck av erkännande för mannens verksamhet. Vid bestämmande av pensionens belopp finner dock utskottet avdrag från det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet böra göras med belopp motsvarande den pensionsförmån, som till Hansens efterlevande utgår från Stockholms stads befattningshavares pensionskassa. Då dyrtidstillägg icke utgår å pensionen från nämnda kassa, lär emellertid det statliga pensionsbeloppet böra avvägas så, att detsamma med därå belöpande dyrtidstillägg jämte den från kassan utgående pensionen ungefärligen motsvarar en statspension å 2,400 kronor jämte därå belöpande dyrtidstillägg. I enlighet härmed förordar utskottet ett belopp av 1,200 kronor.

Utskottet.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å den i ämnet väckta motionen II: 397, må medgiva, att f. d. generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk Fredrik Vilhelm Hansens änka Tyra Hansen, född Benckert, må från och med den 1 november 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av statens vattenfallsverks medel uppbära en årlig pension av 1,200 kronor.

IV. Statens domäners fond.

24:o.

Ang.
pension åt
e. o. krono-
jägaren O. L.
Jönssons änka
och minder-
åriga barn.

I en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition nr 227, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, under punkten 4¹ föreslagit riksdagen medgiva, att extra ordinarie kronojägaren Oscar Leo Jönssons änka *Inez Helvina Jönsson, född Häggblom*, samt makarnas två minderåriga barn *Ragnar Jönsson* och *Ragnhild Jönsson* må, räknat från och med den 1 januari 1930, från statens domäners fond åtnjuta årlig pension, änkan med 384 kronor under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt vart och ett av barnen med 96 kronor intill utgången av det år, varunder barnet uppnår 18 års ålder.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Då här ifrågavarande ärende synes vara av beskaffenhet att bära avgöras av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan, får utskottet, under hänvisning till vad utskottet ovan under punkten 14 anfört, hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

25:o.

Ang.
årligt under-
stöd åt
e. jägmästaren
E. R. Hede-
bys änka
och minder-
åriga barn.

I en inom andra kammaren av herr *Anderson* i Linköping väckt motion nr 243 hemställes, »att riksdagen ville besluta att extra jägmästaren Ernst Richard Hedeby's änka, *Greta Hedeby, född Danckwardt-Lillieström*, samt makarnas *fem barn* må åtnjuta årligt understöd med följande belopp: änkefru Hedeby 600 kronor under den tid hennes änkestånd varar samt vart och ett av barnen 184 kronor till och med det år, under vilket det fyllt 18 år.»

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att Ernst Richard Hedeby, som var född den 1 februari 1889, efter avlagd examen vid skogshögskolan den 12 april 1917 förordnades till extra jägmästare; att han därjämte under tiden 11 januari—15 juli 1918 samt 25 oktober 1918—31 januari 1921 tjänst-

¹ Beträffande punkterna 1—3 av prop. nr 227, se utlåtande nr 31, punkterna 9—11.

gjort som distriktschef i bränslekommissionen; att hans sammanlagda anställningstid i statstjänst uppgått till 12 år 5 månader 1 dag; samt att han under senare åren med stöd av anslag från fonden för skogsvetenskaplig forskning utfört undersökningar rörande ekens stamform och ekonomiska utnyttjande, om vilka undersökningar av skogshögskolans rektor professor Tor Jonson avgivits ett synnerligen förmånligt utlåtande, vari även framhålls, att ifrågavarande forskningsarbete delvis måst utföras med uppoffring av Hedeby's egna tillgångar.

Det framgår vidare av handlingarna, att Hedeby avled den 11 september 1929, efterlämnande förutom änka Greta Hedeby, född Danckwardt-Lillieström den 12 oktober 1893 och alltså nu 36 år gammal, fem minderåriga barn, av vilka det äldsta är fött år 1919 och det yngsta år 1927; att boet efter Hedeby avträtts till urarva konkurs, utvisande bouppteckningen en brist av 21,046 kronor 55 öre; samt att änkan är i fullständig saknad av tillgångar.

Ehuru utskottet finner vad i motionen anförts tala för att extra jägmästaren Hedeby's efterlevande i en eller annan form lämnas något understöd av statsmedel, är utskottet likväl icke berett att på grundval av den i ämnet förebragta utredningen tillstyrka en åtgärd i sådan riktning. Enligt utskottets mening är här förevarande ärende av den art, att prövningen av detsamma i första hand bör ankomma på vederbörande myndigheter och Kungl. Maj:t. Därest efter närmare utredning omständigheterna finnas böra därtill föranleda, läser Kungl. Maj:t icke underlåta att till riksdagen inkomma med framställning i ämnet.

Utskottet.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II:243 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 april 1930.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar C. E. Svensson, Pettersson i Olovstorp, Lindley, Lindgren, Ström i Lidköping, Andersson i Hedsta, Bjurström och Bodin;

från andra kammaren: herrar Winkler, Bäcklund, Svensson i Betingetorp, Wikström, Lovén, Ryberg, Höglund i Göteborg och Svedman.
